

ASOCIACE BEZPEČNÁ ŠKOLA

Bezpečná škola – náš cíl

BEZPEČNOST ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ

1. Díl - Vyrovnaná řešení
Úvod do problematiky

Kolektiv autorů Asociace bezpečná škola pod vedením Ing. Libora Sladkého
ve spolupráci s MV ČR

PREVENČE
SE MUSÍ VYPŁATIT
MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah

Svoboda a bezpečí.....	1
Postavení učitelů a bezpečí	1
Jak důležité je bezpečí?.....	2
Bezpečnost čeho?.....	3
Bezpečnostní incidenty v České republice.....	3
Blyská se na lepší časy?	5
Vyrovnaná bezpečnostní opatření – proč?	6
Vyrovnaná bezpečnostní opatření – jak?.....	6
Cíl řízení bezpečnosti	7
Pojem hrozba a riziko ve vztahu ke školskému prostředí	7
Časté chyby při zavádění bezpečnostních opatření	7
Řešení ze šablony	7
Špatná komunikace s okolím	7
Řešení bez odborného posudku.....	8
Rychlá a zaručená řešení.....	8
Špatné určení priorit.....	8
Řešení „na půl cesty“	8
„Jednou bezpečný, navždy bezpečný“	8
Není definována odpovědná osoba.....	9
Co si o bezpečnosti myslí vaše okolí?.....	9
Nedostatek povědomí a odmítavý přístup.....	9
Falešný pocit bezpečí.....	9
Přehnaná reakce a vzdávání situace.....	10
Aktivní přístup.....	10
Nová norma – proč ČSN 73 4400.....	10
Cíle ČSN 73 4400	10
ČSN 73 4400 – základem je prevence.....	11
Kdy použít ČSN 73 4400	11
Uvedení do praxe	11
Ukázka části tabulky z normy:.....	12
Uvedení do praxe – metodika Asociace bezpečná škola.....	12
Kdo může zpracovat bezpečnostní posouzení?.....	12
Laické posouzení bezpečnosti	13
Odborné posouzení bezpečnosti	13
Jaké bezpečnostní řešení vybrat?.....	14
Zeptejte se:.....	14
Zvažte:.....	14
Tři pilíře bezpečnostního řešení na základě auditu.....	14
Tři pilíře bezpečnosti z pohledu „švýcarského sýra“	17
První pilíř – znalosti a vzdělávání v dané problematice	18
Druhý pilíř – režim a bezpečnostně-režimová opatření.....	19
Co minimálně by měla bezpečnostně-režimová opatření řešit	20

Třetí pilíř – návrh zabezpečení školních objektů.....	21
Principy ochrany osob dle ČSN 73 4400 řeší:	21
Vstupy do objektu.....	21
Nouzové východy.....	21
Třídy a vstupy.....	22
Vrátnice	22
Sekretariát	22
Vazby na požárně-bezpečnostní řešení školského zařízení	22
Zpětná analýza krizových událostí	23
Školská zařízení z pohledu ochrany měkkých cílů	24
Vyrovnaná řešení	25
Navazující odborné publikace:.....	25

Bezpečnost školských zařízení

Svoboda a bezpečí

Svoboda – slovo, které na začátku devadesátých let minulého století přineslo euforii a pocit, že svoboda se automaticky rovná bezpečí. Fakt, že jsme se zbavili direktivního řízení a nesvobody spolu s převratnými změnami napříč Evropou, vedl i ve školském prostředí k pocitu, že řada pravidel a zavedených postupů (jako byla například cvičení CO) je nesmyslným přežitkem. Žili jsme, a možná na půdě našich školských zařízení stále ještě žijeme, s pocitem, že žádný „nepřítel“ ani nebezpečí či riziko neexistují.

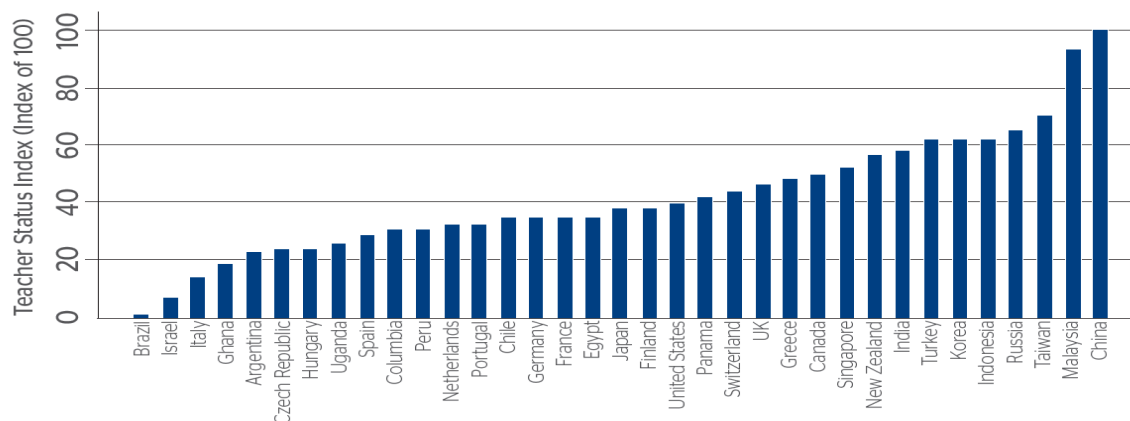
Události a vývoj současné bezpečnostní situace v Evropě a přibývající mimořádné a krizové události v oblasti školských zařízení i v České republice by měly vést zřizovatele k zavedení zvýšených bezpečnostních opatření. Jakkoliv si tento fakt možná nepřipouštíme, naplňuje škola definici „měkkého cíle“ a s ním spjatá rizika.

Propaguje se myšlenka školy „otevřené“ veřejnosti a zvláště rodičům. Řada škol se otevřela nejen správně komunikačně, ale také nesprávně fyzicky. Jsou pro kohokoliv a kdykoliv přístupné.

Postavení učitelů a bezpečí

Základní a střední školy jsou často „ovládány“ rodiči, nikoliv učiteli. Rodič a jeho přání či potřeby jsou nadřazené a učitel je ten, kdo se má podřít. Na středních školách (v důsledku jejich kapacitní nenaplněnosti) přestává být žák „žákem“ a stal se „klientem“. Škola žáka potřebuje.

Důstojnost, postavení a důležitost pedagogického sboru nebo důležitá a všudypřítomná funkce „školníka“ je dnes již skoro přežitkem. Studie Global Teacher Status Index 2018 (GTSI) ukazuje, že ve srovnání se studií GTSI z roku 2013 se postavení učitelů podle výzkumníků zlepšilo ve třinácti zemích. Zatímco Čína je opětovně první, největší propad zaznamenali pedagogové v Řecku a Egyptě.

35 survey countries indexed on a relative scale 1-100

Zdroj: Studie Global Teacher Status Index 2018, Varkey Foundation, www.varkeyfoundation.org

V České republice se postavení učitelů za posledních pět let zlepšilo, jejich status na stobodové škále vyrostl o deset bodů. Navzdory tomu se však Češi mezi zkoumanými státy umístili na šestém místě od konce.

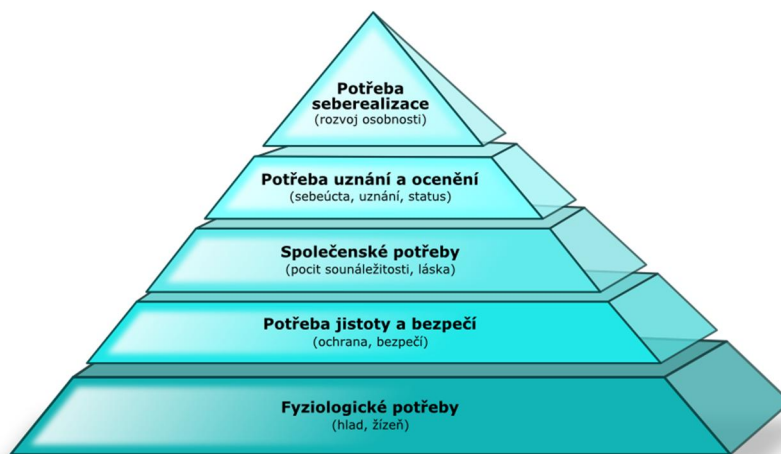
Studie zkoumala řadu oblastí a otázek. Z hlediska vazby na bezpečnost byly zajímavé tyto otázky:

- Jak jsou učitelé respektováni ve vztahu k jiným profesím?
- Jak je vnímáno, že děti mají respektovat své učitele?

Postavení učitele ve společnosti má vliv na bezpečnost školského prostředí. Učitel, který bude vyžadovat dodržování bezpečnostních pravidel, jež jsou do určité míry omezující nebo restriktivní, musí mít přirozenou prestiž a autoritu. V situaci, kdy učitel není takto vnímán celou společností, je složité bezpečnost prosazovat. Rodič bojující se školou proti nastaveným pravidlům (například návštěvnickému řádu), který znevažuje učitele před svými dětmi a následně děti (žáci), kteří nerespektují učitele, to jsou významné překážky v prosazování bezpečnosti a pravidel bezpečnosti.

Jak důležité je bezpečí?

Bezpečí (nikoliv pouhý pocit bezpečí) je jednou ze základních potřeb občanů a jedním ze základních parametrů spokojenosti. Abraham Maslow, který je považován za jednoho z nevlivnějších psychologů 20. století, definoval základní stupnici lidských potřeb a odborníci z oblasti psychologie a příbuzných oborů jí věnují poměrně velký prostor. Maslow seřadil lidské potřeby hierarchicky podle důležitosti.

Pyramida lidských potřeb; zdroj: internet

Nejnaléhavější a nejzákladnější potřeby jsou umístěny zcela dole jako základ pyramidy. Potřeba bezpečnosti je definována jako jedna z nejzákladnějších potřeb. Bezpečnost a ochrana jsou zakotveny v článku 12 Listiny základních práv a svobod a jsou součástí ústavního pořádku v České republice.

Důležitým segmentem bezpečnosti je bezpečnost škol a školských zařízení. V těchto zařízeních je logicky rodiči dětí bezpečnost předpokládána a vyžadována.

Bezpečnost čeho?

Výrazy jako terorismus, ozbrojený útočník ve škole, nástražné výbušné zařízení, vyřizování si „úctů“ neúspěšného nebo šikanovaného žáka, agresivní rodič, dítě jako nástroj vyřizování si úctů mezi rozvedenými rodiči (např. únos) a další mimořádné události již nejsou pouhou fikcí, ale skutečností. Jsme na ně připraveni?

Součástí školského zákona č. 561/2004 Sb. je paragraf 29, který mluví o povinnosti zajistit žákům ve škole bezpečnost. Důsledně a detailně se ve školských zařízeních zavedla bezpečnost na úrovni BOZP (Bezpečnost a ochrana zdraví při práci), požární bezpečnost, revize vyhrazených technických zařízení (elektro, tlakové nádoby a další), které pro školy zpracovávají specialisté v jednotlivých odvětvích. Pokud nejsou respektovány příslušné zákony, vyhlášky a normy, vede to k sankcím pro organizaci.

Žel, na výše popsaná bezpečnostní rizika nejsou v rámci České republiky zavedena žádná jednotná pravidla. Není dostatek vyškolených specialistů, kteří by byli schopni pomáhat školám s nastavením bezpečnostních opatření. Řada ředitelů škol proto žije s klamným pocitem, že tato oblast není důležitá a není ani možné ji efektivně řešit. Jiní se pustili do experimentů se samozvanými specialisty, kteří doporučují školám za nemalé peníze nesprávné a zcestné postupy.

Bezpečnostní incidenty v České republice

Přibývající mimořádné a krizové události v oblasti školských zařízení i v České republice by měly vést zřizovatele k rozumnému zavedení zvýšených bezpečnostních opatření při provozu školy.

Fakta o incidentech ve školách mimo Českou republiku, ale i v českých školách ukazují znepokojivý trend.

27. června 2002

Po brutálním útoku svých spolužáků skončil v nemocnici patnáctiletý chlapec z Chodova na Sokolovsku. Tři chlapci a jedna dívka svého spolužáka přímo před jednou z chodovských základních škol zbili tak, že musel být s mnohačetnými poraněními hlavy, hrudníku, ramen a krku převezen na chirurgické oddělení sokolovské nemocnice.

24. října 2002

Šestnáctiletý žák zbil učitelku na speciální škole pro sluchově a mentálně postižené v jihočeských Vodňanech (okres Strakonice). Škola ho potrestala dvojkou z mravů. Žák se nejprve předváděl před děvčaty tím, že ubližoval ostatním. Učitelka děti bránila. Mladík se na ni proto vrhl a shodil ji ze schodů. Když vstala, napadl ji znovu.

8. prosince 2003

Psychicky nemocný student královéhradecké univerzity napadl baseballovou pálkou třiapadesátiletého pedagoga Jana Laška. Podle vyšetřovatelů byl útočník v době spáchání činu nepřičetný, a státní zastupitelství proto zastavilo jeho stíhání.

1. března 2004

Student učiliště ve Svitavách vážně pobodal svého pedagoga. Ten po převozu do nemocnice zemřel. Krajský soud v Hradci Králové odsoudil sedmnáctiletého učně za vraždu učitele k devíti letům vězení.

Březen 2009

Gymnázium v Novém Bydžově. Sedmnáctiletý bezproblémový student plánoval bombový útok na spolužáky.

26. září 2011

Patnáctiletý student napadl nožem a paličkou na maso sekretářku gymnázia v Chomutově. Křičel, že je terorista. Útok zastavil ředitel školy spolu se školníkem, kteří žáka přemohli. Napadená žena utrpěla šok a několik drobných zranění na rukou.

Říjen 2011

Masarykova univerzita v Brně – polský student plánoval zapálení VŠ a vraždy pedagogů a studentů.

22. května 2012

V jídelně školy v Havířově-Šumbarku pobodala žena vychovatelku, načež si vzala sedmiletou školačku jako rukojmí. Dívku se policii podařilo osvobodit a útočníci zadržet. Zraněná učitelka skončila v nemocnici. Útočníci policie obvinila z pokusu o vraždu a brání rukojmí, stíhání bylo v prosinci 2012 zastaveno, pachatelka byla psychicky nemocná.

29. října 2012

Na gymnáziu v Rakovníku napadl čtrnáctiletý student učitelku. Podle informací z médií ženu pobodal. Těžce zraněnou učitelku přepravil vrtulník záchranné služby do pražské střešovické nemocnice, kde se rychle zotavila. Útočník nebyl vzhledem k věku trestně odpovědný.

25. března 2014

Dva mladíci z Výchovného ústavu v Králíkách na Orlickoústecku brutálně napadli vychovatele a vychovatelku. Muži vrazil jeden z útočníků šroubovák do krku, ženu povalil na zem a oba ji kopali do hlavy a těla. Chlapci útočili, protože chtěli utéct, což se jim ale nepovedlo. Ministerská kontrola následně odhalila v ústavu řadu pochybení, letos v červnu ohlásil ministr školství, že se zařízení uzavře.

14. října 2014

Do jedné ze středních škol ve Žďáru nad Sázavou vtrhla šestadvacetiletá žena z Ostravska a pobodala několik studentů. Šestnáctiletý mladík zemřel, další dva studenti jsou zranění, pobodaný je i zasahující policista, řekla ČTK mluvčí policie Jana Kroutilová. Podle dosavadního vyšetřování podezřelá neměla na školu žádnou vazbu.

Září 2016

Teplice – student (19) – nebezpečné vyhrožování SMS, že vystřelí školu, byl zadržen Policií ČR a obviněn.

Listopad 2016

Kralovice – student (15) – útok na učitelku s airsoftovou zbraní, u sebe měl dva nože, při útoku zvolal Alláh Akbar. Do školy prý přinesl také dva nože. Byl zadržen Policií ČR a obviněn.

2017 červen

České Budějovice – 15letý student vyhrožoval spolužačkám.

8. února 2018

O pořádný poprask se ve čtvrtek na plzeňské střední škole postaral jedenadvacetiletý mladík. Podle policie napadl těhotnou studentku (18), pak vyskočil z okna a dal se na útěk. Spravedlnosti ale dlouho neutíkal. Policisté ho do dvaceti minut dopadli. Incident se odehrál na Střední odborné škole profesora Švejcara v Plzni. Do budovy vstoupil mladík, který se tvářil jako návštěva. O přestávce ale zatáhl studentku třetího ročníku do kabinetu a napadl ji. Podle spolužáků byla důvodem útoku žárlivost. Dívka se s mladíkem totiž rozešla, s čímž se odmítl smířit. Když zjistil, že je jeho expřítelkyně těhotná, měl si to s ní jít do školy vyřídit. Naštěstí dívce nijak vážně neublížil. Přesto skončila v péči lékařů. Byla převezena do fakultní nemocnice v Plzni.

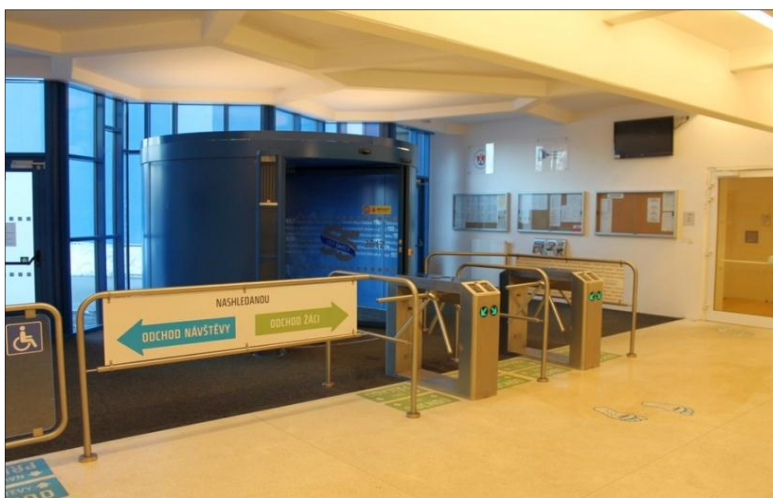
Výše popsané útoky nejsou zdaleka jediné zmapované. V rámci bezpečnostních analýz mají auditoři Asociace bezpečná škola zmapovány desítky bezpečnostních incidentů, které se naštěstí nemedializovaly.

Blýská se na lepší časy?

Přes tvrzení, že nelze spoléhat na pomoc státu (minimálně ve finanční oblasti), je pravdou, že výše popsaný stav nenechává stát a příslušná ministerstva netečnými. Problematika této oblasti je v současnosti řešena na celostátní úrovni především Ministerstvem vnitra (odbor prevence kriminality). Pod vedením JUDr. Tomáše Konička ministerstvo iniciovalo vznik nové normy (ČSN 73 4400 – Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení), která konečně vnáší systém a principy do této specifické oblasti bezpečnosti.

Norma pomáhá nastavit bezpečnost na úrovni prevence jak stávajícím školským zařízením, tak těm, která procházejí v posledních letech řadou zásadních stavebních rekonstrukcí, včetně výstavby nových školských zařízení.

Žel, z hlediska námi viděných bezpečnostních opatření většina projektů na výstavbu a rekonstrukce nesplňuje požadovaný standard. Přitom jejich zohlednění a implementace je možná již při plánování výstavby nebo rekonstrukce.

Správně instalované technické prostředky včetně navigace

Vyrovnaná bezpečnostní opatření – proč?

Základem bezpečnosti každé organizace je identifikace rizik, přijetí opatření k jejich eliminaci a jejich následné periodické hodnocení a kontrola účinnosti. Nejednoznačná reakce a nepřipravenost na mimořádnou událost může mít na školské zařízení fatální dopad.

V rámci již auditovaných škol je stanoveno pravidlo, že útok ve škole je pro školu vždy fatální a s velkou pravděpodobností přinese ztráty na lidských životech nebo vážná zranění žáků a pedagogů. Školská zařízení nejsou na tyto hrozby zpravidla nijak připravena a pravděpodobně nedokážou eliminovat již první „útok“. Jsou velmi zranitelná.

Tabulka níže může být malým testem připravenosti a zranitelnosti, pokud si zodpovědné osoby na jednotlivé charakteristiky nastavení systému bezpečnostních opatření pravdivě odpovědí.

Nastavení pojmu zranitelnost organizace je dána následující tabulkou:

Zranitelnost	Charakteristika systému bezpečnostních opatření
Vysoká	<ul style="list-style-type: none"> • Systém bezpečnostních opatření není zavedený • Je velmi nedostatečný a poskytuje jen velmi malou nebo žádnou ochranu proti posuzované hrozbě – není vzhledem k ní definován • Je zavedený, ale není dodržován
Střední	<ul style="list-style-type: none"> • Systém bezpečnostních opatření je zavedený, ale je nedostatečný a poskytuje jen malou ochranu proti posuzované hrozbě • Neprochází pravidelnou validací a zpětnou vazbou • Je dodržován bez pravidelné kontroly v rámci delegace rolí a jeho nedodržování nenese žádné sankce
Nízká a velmi nízká	<ul style="list-style-type: none"> • Systém bezpečnostních opatření je zavedený a poskytuje velmi dobrou ochranu proti posuzované hrozbě • Prochází pravidelnou validací a zpětnou vazbou • Je dodržován a jsou nastaveny a dodržovány sankce za jeho porušení

Vyrovnaná bezpečnostní opatření – jak?

Přestože se hrozby a z nich plynoucí rizika v zásadě shodují, každá škola je zcela originální svojí lokalitou, stavebním provedením, izolovaností či propojením s komerčními subjekty, skladbou žáků a pedagogů, zavedenými řády, pravidly a dalšími parametry. To vše je nutné vzít v úvahu při posuzování a návrhu bezpečnostních opatření.

Neexistuje jednotné řešení pro všechna školská zařízení. Existují jednotné principy a etalony požadované bezpečnosti. Ty se musí vzít a postupnými níže popsány procesy implementovat do případu každé jednotlivé školy či školky.

Cíl řízení bezpečnosti

Cílem řízení bezpečnosti je návrh a zavedení opatření, která rizika eliminují na nejmenší možnou a únosnou míru. Na prvním místě by měl vždy být lidský život a jeho zdraví. Cílem školy bude tedy přijmout rozumná a funkční opatření, která učiní školu bezpečnější.

Pojem hrozba a riziko ve vztahu ke školskému prostředí

V rámci škol pracujeme na vstupu s těmito pojmy:

Hrozba – událost, která může nastat vzhledem k posuzovanému subjektu. Pokud nastane, spouští vzhledem k subjektu negativní událost. V rámci analýzy (audit) je tedy potřeba identifikovat možné hrozby a z nich plynoucí vyšší rizika.

Riziko a jeho výše – hrozba s sebou ve vztahu k subjektu představuje různou míru rizika. Stejná událost může být různě vysokým rizikem podle toho, kdy a kde nastane. Je rozdíl demonstrace 10 000 lidí v Praze a stejného počtu demonstrujících v malé obci před „mojí“ školou. Musím se vždy ptát, jaký dopad bude mít uskutečnění hrozby na moje aktiva.

Přijatelnost rizika – například 500 mrtvých lidí ročně v důsledku silniční dopravy je přijatelné riziko, stejný počet mrtvých v důsledku stavební nebo hornické činnosti je nepřijatelné riziko.

Aktiva – co je pro mne v mé organizaci to nejcennější? Ve školském prostředí jsou to jednoznačně děti.

Důležitá otázka pro školská zařízení: Jaká přijatelnost rizika je pro mne z hlediska nejcennějšího aktiva školy? Pokud je vaše odpověď: „žádná“ nebo „nula“, potom musíte brát vážně i minimální riziko a eliminovat jej.

Časté chyby při zavádění bezpečnostních opatření

Jakákoliv snaha zvýšit bezpečnost ve školách je chvályhodná. Je skvělé, že i v České republice je mnoho lidí, kterým není otázka školní bezpečnosti lhostejná. Pojdme se tedy společně zamyslet nad tím, čeho je dobré se při zavádění bezpečnostních opatření vyvarovat.

Řešení ze šablony

Bez ohledu na to, jak kvalitně je zpracované, unifikované řešení bezpečnosti neexistuje. Vzorové řešení může posloužit pouze jako vodítko, které nám pomůže neopomenout nic důležitého. Každá škola je odlišná, a to nejen stavebně, ale především režimem a lidmi, kteří ji navštěvují. Napasovat školu do šablony sice může v první fázi ušetřit peníze, ale výsledky mohou být katastrofální. Každá škola by měla mít zpracované své vlastní bezpečnostní řešení, stejně jako má zpracované požární poplachové směrnice a školní řád.

Špatná komunikace s okolím

Zpracovatel bezpečnostního řešení, ale i všichni, kteří jsou do bezpečnostního procesu aktivně zapojeni, by neměli být uzavření a vše dělat po svém. Neuzavírejte se do své kanceláře, kabinetu, učebny. Vyjděte z ní a pozorujte své okolí. Diskutujte o bezpečnosti

s ostatními – pedagogy, technickými pracovníky, rodiči i žáky. Ptejte se, jaká rizika a hrozby vnímají a jaké mají návrhy na zlepšení. Přizvěte si na pomoc specialistu. Zkrátka rozšiřte svůj pohled o postřehy a znalosti druhých. Díky tomu bude výsledné řešení bezpečnosti skutečně komplexní a efektivní.

Řešení bez odborného posudku

Nedostatek finančních prostředků, předsudky či jiné důvody mohou vést k tomu, že si škola nenechá zpracovat odborné bezpečnostní posouzení. Je ale skutečně vhodné šetřit zrovna na tomto místě? Pohled odborníka vychází ze zkušeností a znalostí, které jsou pro školu přínosem. I kdyby měl být závěr auditu pozitivní a většinu opatření by zhodnotil jako správná, odborné posouzení se vždy vyplatí.

Rychlá a zaručená řešení

Obchodní zástupci umějí být velmi přesvědčiví. Dejte si pozor na věty typu: „Když nainstalujete náš produkt, už se nikdy nic nemůže stát“, nebo: „Udělejte ,to a to‘ a máte klid.“ Každé řešení by mělo být promyšlené. Instalaci systémů by měla předcházet jak projektová dokumentace, tak především plán režimových opatření, která popíší, jak systém ke zlepšení bezpečnosti správně používat. Díky těmto krokům „nevyhodíte“ peníze za systémy, které nakonec nebude nikdo využívat.

Špatné určení priorit

Počáteční nadšení může svádět k tomu, že se špatně stanoví priority. Například (jak již bylo popsáno výše) se může stát, že škola jako první investuje do technického zabezpečení, ale nejsou stanovena režimová opatření, která definují, jak je využívat. Nicméně režimová opatření lze stanovit i ve chvíli, kdy škola žádné technické zabezpečení nemá, a v dohledné době na něj nebude mít dostatek prostředků. Bezpečnostní specialista je připraven vám pomoci stanovit správný postup implementace nápravných opatření.

Řešení „na půl cesty“

Bez jasného plánu se může stát, že škola začne bezpečnostní řešení implementovat, ale proces nedotáhne do konce. Paradoxně to může vést k falešnému pocitu bezpečí a snížení opatrnosti. Z praxe lze uvést příklady typu: „Nemusím být pozorný ke svému okolí, máme tu přece kamery“, na které se ale nikdo nedívá. Nebo: „Do školy se nikdo nepovolaný nedostane, máme tu přístupový systém.“ Ale dveře zůstávají otevřené či studenti běžně otevírají dveře návštěvám.

„Jednou bezpečný, navždy bezpečný“

Často se stává, že škola investuje do jednorázového bezpečnostního posudku, který je odborně zpracován a přinese užitečné postřehy. Řada škol poté návrhy na zlepšení skutečně implementuje a bezpečnost na škole se zlepšuje. Tím to ale skončí. Stavební úpravy, změna v učebních plánech, pronájem prostor komerčním účelům či vnější vlivy však mají za následek

to, že zavedená opatření přestanou být účinná. Proto je důležité bezpečnost posuzovat pravidelně a bezpečnostní plány uzpůsobovat aktuálním podmínkám.

Není definována odpovědná osoba

Dokud není definována žádná konkrétní osoba, která má bezpečnost ve škole na starosti, je téměř nemožné bezpečnostní opatření zavést a udržet při životě. Ve škole by měl být vždy někdo, kdo bude dohlížet na funkčnost bezpečnostních systémů a dodržování režimových opatření.

Co si o bezpečnosti myslí vaše okolí?

Než začnete řešit bezpečnost ve vaší škole, zjistěte, co si o této problematice myslí vaše okolí. Na místě je i sebereflexe. V tabulce níže jsou vypsány typické reakce. Která odpovídá té vaší?

Nedostatek povědomí	Odmítavý přístup	Falešný pocit bezpečí	Aktivní přístup	Přehnaná reakce	Vzdávání situace
<i>„Nikdy jsem nad tím nepřemýšlel.“</i>	<i>„U nás se to nestane.“</i>	<i>„Všechno máme vyřešené.“</i>	<i>„Jak na tom jsme?“ „Co můžeme udělat, aby naše škola byla bezpečnější?“</i>	<i>„Musíme být pořád ve střehu.“</i>	<i>„Škola nebude nikdy bezpečná.“</i>

Nedostatek povědomí a odmítavý přístup

Vzhledem k tomu, že v českých zemích nejsou zprávy o útocích na školách každodenní záležitostí, řada lidí se touto problematikou vůbec nezabývá. Častý názor je spočítání si matematické pravděpodobnosti toho, že k útoku dojde. Pravdou je, že pravděpodobnost útoku je malá. Ale malá byla i u těch škol, na kterých k ozbrojeným útokům došlo. Proč? Do hry totiž vstupuje lidský faktor. Pravděpodobnost vzniku požáru také není vysoká, přesto se do požární bezpečnosti investují nemalé prostředky. Když totiž mimořádná událost nastane, vyžaduje okamžité řešení a perfektní spolupráci všech zúčastněných.

Falešný pocit bezpečí

At' už zavedete jakákoliv bezpečnostní opatření, nenechte se oklamat myšlenkou, že od té chvíle je vše vyřešené. Není potřeba věci dramatizovat a vytvářet tak stresové prostředí, které je popsáno níže. Nicméně je nutné zavedená opatření kontrolovat a zkoušet, zda jsou účinná. Často se také stává, že falešný pocit bezpečí vyvolá instalace bezpečnostního systému, který však není správně využíván a udržován.

Přehnaná reakce a vzdávání situace

Pokud chceme zajistit, aby škola byla především klidným a příjemným prostředím, kde jediný stres je hrozící pětka z matematiky, přehnaná reakce rozhodně není na místě. Žáci a studenti by sice měli být připraveni na mimořádné situace, které mohou nastat, neměli by však být dohnáni k paranoidním představám, že nebezpečí číhá na každém rohu. Přílišná horlivost při zavádění bezpečnostních opatření může paradoxně způsobit komplikace například při požárním poplachu či jiných mimořádných událostech. Lidi s největšími obavami pak strach paralyzuje natolik, že situaci vzdávají.

Jak se s těmito postoji vyrovnat? Zkuste se domluvit na tom, že pro bezpečnost vaší školy společně uděláte vše, co je ve vašich silách. Nezapomínejte se tím, co ovlivnit nemůžete.

Aktivní přístup

Pokud otázka „Co můžeme udělat pro to, aby naše škola byla bezpečnější?“ vystihuje názor váš a vašeho okolí, pak máte tu nejlepší výchozí pozici pro řešení bezpečnosti na vaší škole. Snažte se lidi kolem sebe motivovat k tomu, aby bezpečnost vnímali jako něco přirozeného, ne obtěžujícího. Bezpečnostní audit pak není potřeba vnímat jako nechtěný zásah do soukromí, který má odhalit něčí chybu, ale jako odrazový můstek k tomu, abychom bezpečnost posunuli zase o krok dál.

Nová norma – proč ČSN 73 4400

Výše jsme se již zmínili o normě ČSN 73 4400. Řada provozovatelů stávajících škol, a to včetně projektů na rekonstrukce a výstavbu, není schopna vnímat bezpečnost jinak než jako pouhou ochranu vnitřních / vnějších prostor proti krádežím a vandalismu. Stejně je tomu i při vlastním provozu těchto zařízení.

Při projekční přípravě často neexistuje kvalitní a kvalifikovaná koordinace mezi stavbou a jednotlivými dodavateli například mechanických bezpečnostních prvků, dveří certifikovaných v odpovídající bezpečnostní třídě, zámkových systémů, dodavateli plotů a vjezdových systémů, dodavateli elektronických systémů a vazbou na požadovaný bezpečnostní režim a standard školského zařízení.

Nedůsledná koordinace se negativně projeví při vlastní výstavbě nebo rekonstrukci. Zvýšený tlak na bezpečnost vedl Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality, aby iniciovalo vznik nové normy ČSN 73 4400.

Vnímat bezpečnost jako souhrn stavebně-technických a organizačních opatření s dopadem na různé dodávky stavby, a to již na úrovni projektové přípravy je smyslem normy ČSN 73 4400. Norma je platná od 1. září 2016.

Cíle ČSN 73 4400

Jedním ze stěžejních úkolů při navrhování a snižování rizika kriminality a antisociálního chování ve školách a školských zařízeních je řízení bezpečnostních rizik.

Většina trestných činů je spáchána v důsledku toho, že pachatel může využít pro páchaní trestné činnosti ve školách a školských zařízeních snadnost přístupu do objektu či areálu, možnost úkrytu, neexistenci jednoznačného vymezení veřejného a privátního prostoru, nedostatečnost osvětlení, nevhodnost architektonických úprav a stavebního řešení budov a terénu. Tyto faktory spolu s dalšími přispívají ke zranitelnosti chráněných zájmů vůči vnějším rizikům. Možná si v tuto chvíli vybavte členitost vaší školy.

Posouzením rizik kriminality a antisociálního chování, včetně návrhu a implementace bezpečnostních opatření, je základním cílem této normy. Norma upravuje zásady a návrhy pro plánovače, projektanty, zřizovatele, ředitele a pedagogický personál i další zainteresované strany.

ČSN 73 4400 – základem je prevence

Norma jde proti nesprávnému trendu, který je často prezentován v médiích. Řešení bezpečnosti je ukazováno pouze na úrovni aktivní obrany. Žáci se učí sebeobranu a vlastní školské zařízení přitom je a zůstává z hlediska prevence na úrovni režimových, organizačních a technických opatření zcela neošetřené.

Norma ČSN 73 4400 klade důraz na preventivní opatření. Je důležité incidentům a mimořádným událostem předcházet a snažit se o jejich eliminaci na nejmenší možnou a přípustnou míru. Pokud již aktivní útočník (nebo jiný obdobný incident) nastane, znamená to selhání preventivních opatření. Pokud školské zařízení žádnou prevenci nemá, je maximálně zranitelné a nelze mluvit o „bezpečné škole“.

Kdy použít ČSN 73 4400

Norma pomáhá k orientaci ve značném množství technických doporučení, norem, vyhlášek a zákonů tím, že se na ně konkrétně odkazuje a zastřešuje vše potřebné pro projektování bezpečnosti a prevenci kriminality školských zařízení. Pomáhá, aby koncepční řešení bezpečnosti škol při prvotním plánování výstavby či rekonstrukci nebylo opomíjeno. Norma je využitelná pro všechny veřejné, soukromé nebo státní instituce a zřizovatel školského zařízení by její aplikaci měl vyžadovat již v zadávací fázi projektu na výstavbu, rekonstrukci nebo projektu a investici do bezpečnostních opatření.

Od vedoucího projekčního týmu se naopak předpokládá, že znalost této normy povede k tomu, že ji zřizovateli předloží jako jednu z norem důležitou pro kvalitní projekt školského zařízení. Své uplatnění nalezne již při územním plánování a zpracovávání všech stupňů projektové dokumentace. Důležitým vodítkem je i při realizaci zakázky a následné údržbě.

Uvedení do praxe

Ačkoliv je norma relativně nová, jsou již v rámci České republiky objekty řešené v duchu této normy. Pomocí na začátku projektování školského zařízení nebo implementace bezpečnostních opatření do stávajícího zařízení je účast bezpečnostního specialisty, který umí „audit“ požadovaných řešení a navrhne skutečné potřeby. (7. kapitola ČSN 73 4400)

Ukázka části tabulky z normy:

Úroveň bezpečnosti 1 = nejnižší, úroveň bezpečnosti 4 = nejvyšší				
Typ místnosti	Riziko	Oprávnění uživatelé	Úroveň bezpečnosti	Kontrola vstupu
Hlavní vstup	Vstup neoprávněných osob	Veškerý personál a studenti vymezenou dobu	4	Identifikační prostředky patřící oprávněnému personálu. Tyto dveře mohou být vybaveny elektronickým systémem kontroly vstupu (klíče, kód, karty atd.). MZS bezpečnostní třída RC.3/RC.4 dle ČSN EN 1627:2012
Technologický vstup	Vstup neoprávněných osob	Určený personál	4	Identifikační prostředky patřící oprávněnému personálu. Tyto dveře mohou být vybaveny elektronickým systémem kontroly vstupu (klíče, kód, karty atd.). MZS bezpečnostní třída RC.3/RC.4 dle ČSN EN 1627:2012
Vedlejší vstupy	Vstup neoprávněných osob	Určitý personál	4	Identifikační prostředky patřící oprávněnému personálu. Tyto dveře mohou být vybaveny elektronickým systémem kontroly vstupu (klíče, kód, karty atd.). MZS bezpečnostní třída RC.3/RC.4 dle ČSN EN 1627:2012
Třída pro všeobecné využití	Práce ve třídě	Veškerý personál a studenti po celou dobu	1	Zamykatelné dveře Ve většině případů budou tyto dveře odemkány a zamykány na počátku a na konci každého dne.

Úroveň kontroly vstupu a bezpečnost jednotlivých dveří místností v rámci školy. Zdroj: ČSN 73 4400

Uvedení do praxe – metodika Asociace bezpečná škola

V rámci auditů a implementace ČSN 73 4400 je vytvořena metodika k normě. Metodiku vytvořila Asociace bezpečná škola pro MV (odbor prevence kriminality).

Sjednocuje kompletní metodiku a její snahou je sjednotit přístup v rámci celé České republiky. V rámci své činnosti mimo jiné plánuje cyklus seminářů k dané normě a principům ochrany škol.

Logo Asociace bezpečná škola

Kdo může zpracovat bezpečnostní posouzení?

Bezpečnostní posouzení může mít formu profesionálního dokumentu, který popíše a přesně definuje všechny hrozby, rizika a postupy na základě norem, metodických pokynů a právních předpisů. Určitou formu posudku však zvládnete i vlastními silami.

Nížeší	Posuzovatel - laik	Cena	Pro	Proti
	Komplexnost řešení	Rodič	Nízká nebo zdarma	Pomůže získat povědomí o možných hrozbách a rizicích. Zlepší obecnou informovanost.
Zaměstnanec školy		Nízká	Lze provést rychle a může odhalit velkou část problémů. Některé z nich se dají řešit v zásadě obratem.	Nedostatek odborných znalostí může negativně ovlivnit výsledný posudek.
Vyšší	Posuzovatel - odborník	Cena	Pro	Proti
	Státní organizace nebo složky IZS	Nízká nebo zdarma	Profesionální přístup a zkušenosti z praxe budou aplikovány přímo na Vaši školu.	Omezené časové možnosti mohou prodloužit dobu zpracování posudku. Kromě toho je vhodné zajistit vyjádření všech složek IZS.
	Externí specialista (firma poskytující bezpečnostní poradenství)	Vyšší	Nezávislá a specializovaná expertiza vycházející z praxe a komunikace se složkami IZS.	Je nutné pečlivé prověření společnosti. Hrozí nabízení konkrétního "všespásného" řešení či výrobku.

Porovnání bezpečnostních posudků dle typu auditora

Laické posouzení bezpečnosti

Hned v úvodu je potřeba zdůraznit, že posouzení objektu odborníkem je nezbytným základem řešení bezpečnosti na každé škole. Účelem tohoto textu není vymyslet způsob, jak se vyhnout bezpečnostnímu auditu. Na druhou stranu, proč čekat na odborníka ve věcech, které zvládnete sami? Jak?

Využijte zkušenosti lidí, kteří školu navštěvují a díky tomu ji znají. Pokud vám rodič sdělí své obavy, popřípadě vás informuje o něčem, co považuje za problém, vyslechněte jej. Ptejte se rodičů na jejich názory. Možná budete překvapeni, jak se někteří z nich o školu opravdu zajímají. A není se čemu divit. Vždyť ji navštěvují jejich děti.

Využívejte také školní zaměstnance k tomu, abyste pravidelně kontrolovali stav školy. Jsou v objektu dveře, které špatně dovírají? Je některý z bezpečnostních systémů nefunkční? Pravidelnými kontrolami, které provede odpovědná osoba z řad zaměstnanců školy, lze mnoho problémů vyřešit bez vysokých nákladů.

Na co si dávat pozor? Na některé problémy se dá časem zvyknout a za přijatelné může být považováno něco, co je bezpečnostním rizikem.

Odborné posouzení bezpečnosti

Výhodou bezpečnostního auditora a odborníka je „pohled zvenčí“ a schopnost komplexního řešení na základě zkušeností z jiných objektů. Cena auditu přitom nemusí být závratně vysoká. U soukromých společností je nutné dát si pozor na snahu prosadit konkrétní výrobek či řešení. Jak tomu předejít je popsáno v následující kapitole.

Jaké bezpečnostní řešení vybrat?

Než vyberete společnost, která bude řešit bezpečnostní problematiku ve vaší škole, věnujte čas úvaze o otázkách uvedených níže.

Zeptejte se:

- Jaké mají zkušenosti s bezpečností na školách?
- Mohou své znalosti a zkušenosti nějak doložit?
- Kdo jsou jejich klienti? Mají nějaké místní reference?
- Umí navrhnout implementaci doporučení z auditu?
- Jsou schopni dlouhodobě spolupracovat, nebo jde jen o jednorázovou záležitost?
- Jaké jsou jejich znalosti o postupech bezpečnostních složek?
- Spolupracují se složkami IZS?
- Prezentují oficiální stanoviska a přístup k řešení dané problematiky?

Zvažte:

- Jsou zkušení v oblasti školní bezpečnosti?
- Mají dobrou pověst?
- Jsou uznáváni odbornou veřejností?
- Jsou nějak spojeni s dodavateli bezpečnostních systémů? Pokud ano, jak? Je důležité, aby navrhované řešení nebylo jen obchodní strategií k prezentaci konkrétního výrobku či společnosti.
- Jaká bezpečnostní opatření byla úspěšně realizována na základě jejich předchozích doporučení?
- Jsou schopni efektivně komunikovat a reagovat na potřeby všech zúčastněných?
- Budou schopni udržet důvěrné informace a zachovat diskrétnost?

Výčet otázek není úplný. Má vám ale pomoci vybrat společnost, která bezpečnost na vaší škole skutečně zlepší.

Tři pilíře bezpečnostního řešení na základě auditu

Komplexní metodika prevence v duchu ČSN 73 4400 stojí na třech základních pilířích – vzdělání a vědomosti o dané problematice, zavedená režimově-organizační opatření a technické prostředky. Tyto pilíře nelze od sebe oddělit, protože následně by prevence nestála na „pevných nohách“. Nelze si například myslet, že zamčená škola je „tím“ komplexním řešením nebo instalované kamery jsou „tím“ řešením a podobně.

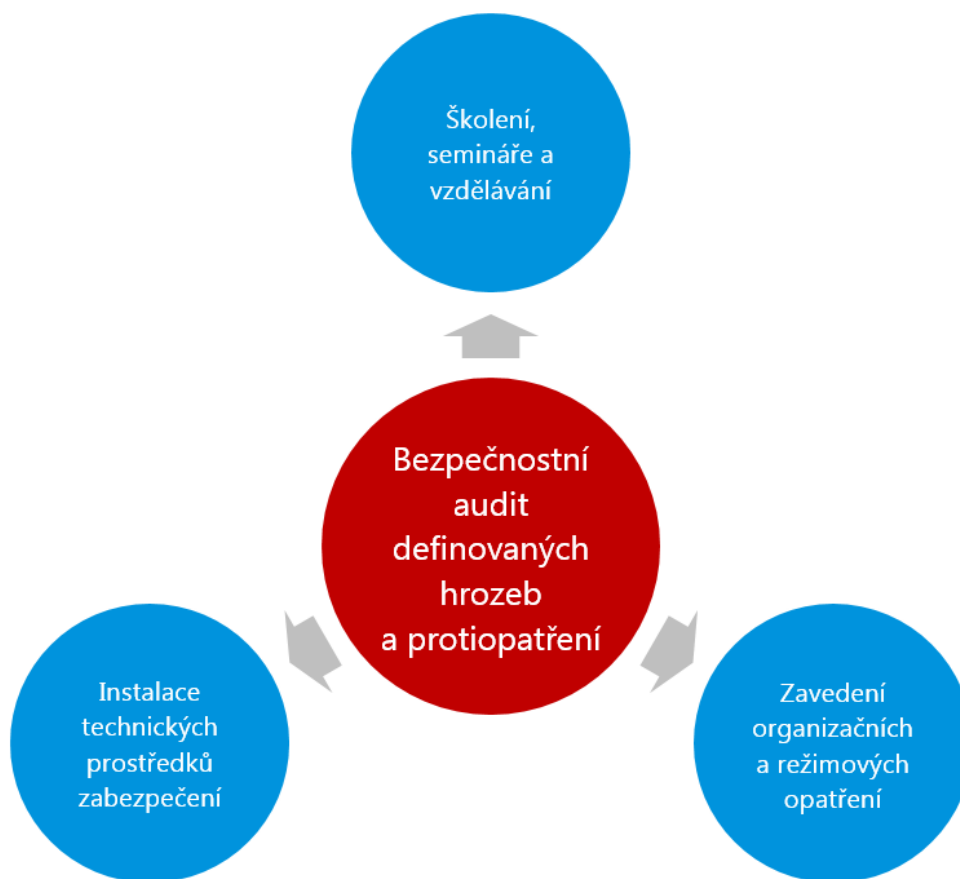
Základem bezpečnostních pilířů a jejich nastavení by měl být kvalitně provedený audit (analýza, posouzení). Smyslem auditu není kritizovat ředitele ani ukazovat na chyby v řízení této specifické bezpečnosti.

V rámci auditu byla vytvořena metodika ve spolupráci s MV (odbohem prevence kriminality) a vazbou na normu ČSN 73 4400.

Následně byla založena Asociace bezpečná škola, která si klade za cíl celou metodiku a principy sjednocovat. Včetně následné pomoci s nastavením a semináři či školeními a workshopy.

Co všechno audit zahrnuje:

- Společnou úvodní schůzku s řediteli posuzovaných společností, vysvětlení základních pojmů a dotazů, základní propracovaný dotazník a projití dotazníku k auditu. Dotazník zkoumá mnoho oblastí školy, vnitřní a vnější vlivy prostředí, usazení v lokalitě, skladu školy, vybavení, režim a mnohé další oblasti.
- Škola následně vyplní dotazník a odevzdá jej auditorovi, který si dotazníkové odpovědi a školu dopředu nastuduje.
- Formou dotazníku i auditorem osobně je škola zkoumána z mnoha výše uvedených hledisek.
- Následuje penetrační test a osobní návštěva každého zařízení (budovy) a rozhovory s ředitelem, vedením školy, školníkem, poradcem pro primární prevenci atd.
- Je provedena důsledná fotodokumentace školy, všech vstupů a jejího perimetru.
- Je provedena kontrola a validace dokumentace (školní řád, poplachové směrnice atd.). Její výstupy jsou uvedeny v auditu.
- Je zpracován výstup pro zřizovatele ve formě jednoho souhrnného souboru s pojmenováním slabých a silných míst v nastavení bezpečí školy, je zpracována tabulka hrozeb a rizik.
- Je zpracován výstup na úrovni jednotlivých budov škol a zařízení, jako jsou mateřské školy, domovy mládeže, domy dětí a mládeže atd. Obsahuje konkrétní poznatky auditora a návrhy opatření.
- Je proveden kvalifikovaný odhad nákladů vedoucích k „bezpečnému“ stavu.
- S výstupy jsou osobně seznámeni představitelé zřizovatele a ředitelé.

Základní pilíře bezpečnosti stanovené na základě auditu

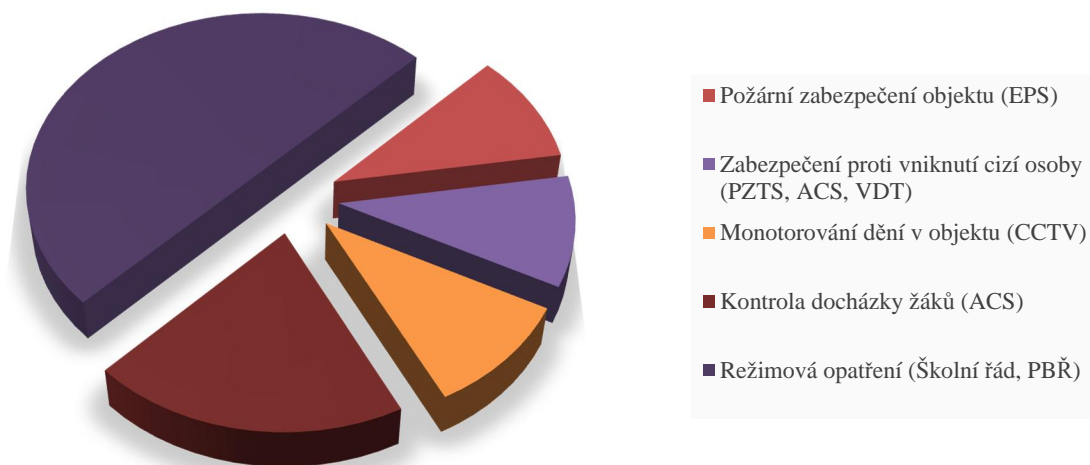
Obrázek výše ukazuje, v jakých směrech je nutné nastavit a chápat bezpečnost. Jednotlivé pilíře a jejich nastavení musí plně odrážet výstupy auditu. Nastavení musí provést bezpečnostní specialista. Významným vodítkem je zmiňovaná norma ČSN 73 4400. Základem řešení je vždy vstupní audit.

Častým omylem školských zařízení je pouhá instalace technických prostředků (zabezpečovací systém, kamery, kartový systém, turnikety, generální klíče atd.), a to bez vzájemné vazby. Ve snaze šetřit (respektive povinnost vysoutěžít nejlacinější nabídku) jsou často instalované systémy zcela autonomní, bez možnosti společné komunikace a řízení, bez zpětné analýzy a dalších nezbytných požadavků.

V rámci auditů je častým výsledkem doporučení, aby školské zařízení okamžitě zastavilo investice do technických prostředků až do doby, než bude zpracován opravdový a smysluplný projekt.

Technologie jsou důležitým podpurným prostředkem, který usnadňuje dodržování režimových opatření. Bez nastavení režimu (byť se může zdát omezující jak pro pedagogy, tak pro rodiče) a odborných školení a seminářů je pouhé řešení na úrovni instalace technických prostředků nekonceptní a neúčinné.

Vliv bezpečnostních opatření na bezpečnost žáků

Tři pilíře bezpečnosti z pohledu „švýcarského sýra“

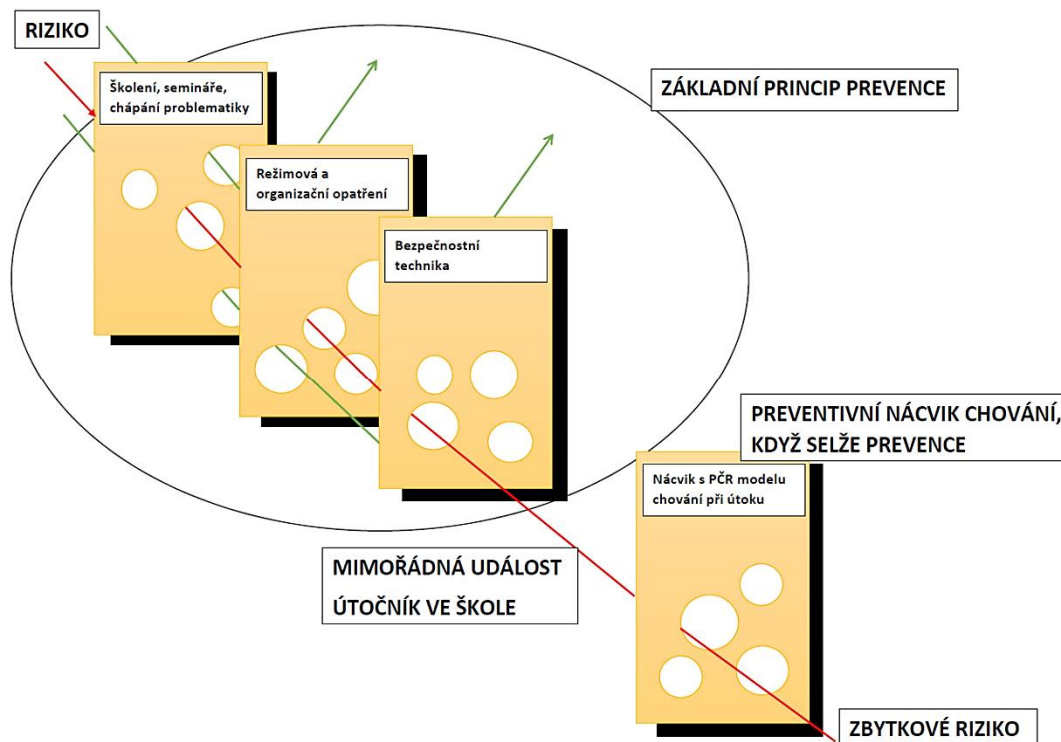
Vycházíme ze základní teze, že mimořádná situace nebo vážný incident v důsledku nezvládnutého řízení rizika nenastává jen selháním jedné jediné oblasti prevence nebo jednoho jediného jedince, který je součástí systému.

Mimořádná událost je zpravidla důsledkem podcenění řady faktorů, nebo obráceně řečeno, kvalitní prevence je založena na řízení rozličných faktorů daného systému (subjektu, objektu), a skládá se tedy z více vrstev. Tyto vrstvy mají a vytvářejí kumulativní účinek.

Předpokládáme, že každá vrstva prevence má své slabiny. Ať se jedná o lidský faktor, nedokonalé nastavení pravidla, nevhodně zvolenou techniku či další aspekty. Systém z vícevrstvé prevence jako celek nedovolí, aby slabiny v jedné vrstvě ohrozily celý systém, protože v celkovém systému existují i jiné preventivně obranné prostředky.

Předpokladem je nastavení systému tak, aby se „díry“ v jednotlivých preventivních vrstvách nepřekrývaly, a tak nevytvořily jednu velkou „díru“ propustnou riziku do celého systému.

Z tohoto pohledu jsou již vidět pilíře prevence přenesené do plátků sýra z diametrálně odlišného hlediska. Navazují na sebe, kryjí a chrání celý systém. Slabiny jednoho zachycuje druhý. Bylo by zásadní chybou vidět řešení pouze v jednom plátku. Vždy bude někde děravý.

Řízení bezpečnosti školského zařízení metodou švýcarského syra

První pilíř – znalosti a vzdělávání v dané problematice

Nelze ve škole kvalitně nastavit režimová opatření, pokud neznám a nechápu problematiku ochrany a bezpečnosti školského zařízení. Chápání vážnosti problematiky v kontextu „mé“ školy, umění vnímat varovné signály, znalost principů řízení rizik dané problematiky, znalost požadovaných režimových opatření a jejich vymahatelnost a další znalostní aspekty jsou nezbytným předpokladem k úspěšnému řešení. Škola by měla využít možnosti nabízené v rámci vzdělávání a touto problematikou se zabývat.

Asociace bezpečná škola nabízí k dané problematice celou řadu seminářů, které vedou odborníci na danou problematiku. V roce 2019 plánuje systematické semináře pro školou vybrané pracovníky, kteří obdrží osvědčení o vzdělávání v této oblasti a budou moci ve své škole zastávat pozici bezpečnostního pracovníka v této problematice. Výstupem jejich vědomostí by měl být ucelený pohled na školu a umění nastavit a především udržet bezpečnostní procesy ve škole.

Ukázka programu jednoho ze vzdělávacích seminářů:

Čas (hod.)	Obsah	Lektor
08.00–08.15	Zahájení semináře – úvodní slovo	
08.15–09.15	Principy řízení bezpečnosti školských zařízení dle normy ČSN 73 4400 a anonymní anketa	
09.15–09.30	Diskuze k proběhlému bloku	
09.30–09.35	Přestávka	

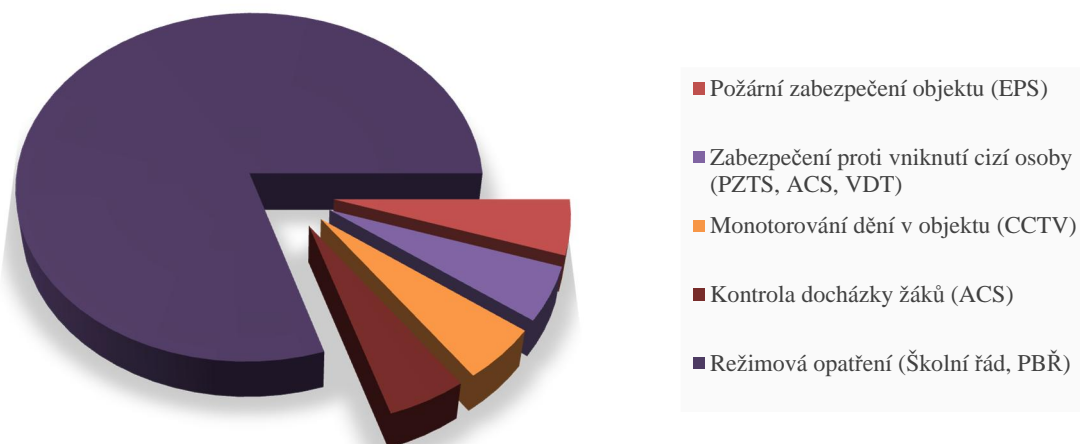
09.35–10.05	Nejčastější chyby v řízení bezpečnosti – praxe ze škol v ČR	
10.05–10.20	Diskuze k proběhlému bloku	
10.20–10.40	Přestávka	
10.40–12.00	Psychologie pachatele a umění vnímat varovné signály	
12.00–12.15	Diskuze	
12.15–12.45	Kudy se vydat v řízení bezpečnosti vašich školských zařízení, projekty Ministerstva vnitra a dotační programy	
12.45–13.00	Závěr semináře	

Druhý pilíř – režim a bezpečnostně-režimová opatření

Ve škole může být nainstalován ten nejmodernější bezpečnostní systém, a přesto nemusí být bezpečná. Proč? Do hry vstupuje jeden z nejméně uchopitelných vlivů – lidský faktor. Například přístupový systém zajišťuje autorizaci průchodu dveřmi, ale je zcela k ničemu ve chvíli, kdy jsou dveře zajištěny zárazkou a trvale otevřené. Elektrická požární signalizace může seberychněji detekovat vznik požáru, ale stěží bude účinná, pokud ji obsluha ignoruje, či dokonce vypne. A tak dále...

Jak těmto nežádoucím vlivům předejít? **Vhodně nastavenými režimovými opatřeními.** Více než postih za jejich nedodržování je důležité, aby všichni zúčastnění, tedy vedení školy, zřizovatel, učitelé, žáci a jejich rodiče věděli, proč jsou konkrétní opatření zavedena, co se od nich očekává a jak mohou k bezpečnosti své a svého okolí přispět. Je potřeba si uvědomit, že většina studentů chce navštěvovat školu, která je bezpečná. Touží po klidném prostředí. Pokud budou dostatečně informováni a pochopí smysl bezpečnostních opatření, stanou se součástí týmu a výsledkem bude dobrá spolupráce. Mezi nezbytná preventivní opatření patří cvičení krizových událostí. Účinnou formou seznámení s režimovými opatřeními je diskuze, ve které jsou žáci vyzváni, aby sami navrhli, jak mohou ke zvýšení bezpečnosti přispět.

Účinnost bezpečnostních opatření v závislosti na lidském faktoru

Co minimálně by měla bezpečnostně-režimová opatření řešit

Je celá řada oblastí, která jsou ve škole „nějak“ nastavena. Oblasti, které je potřeba vždy správně nastavit, jsou například:

- Zavést jasný návštěvníkový řád – identifikace osob na vstupu, doprovod návštěv
- Zamezit nekontrolovanému pohybu osob včetně vnějších prostor školy
- Zavést řízený klíčový režim – klíče předávány protokolem, uložení v trezoru, jasná pravidla kopírování, generální klíč...
- Stanovit jasnou delegaci rolí a pravomocí pro mimořádné události
- Zavést zásahové karty s popisem postupu při mimořádných událostech
- Zavést systém interních školení
- Zavést systém zpětné vazby a validace bezpečnostních procesů
- Zavést sankce za porušování pravidel pro žáky i pedagogy a ostatní zaměstnance

Právě v tomto ohledu jsou výstupy z auditů pro školu mnohdy „nemilým“ překvapením.

Foto nevhodné praxe – neřízený systém klíčového hospodářství

Třetí pilíř – návrh zabezpečení školních objektů

Z požadavků na režimová opatření a bezpečnostní systémy, které jsou popsány výše, vyplývá, že efektivní bezpečnostní opatření je to, které zajišťuje kooperaci všech zúčastněných osob na dodržování režimových opatření a integraci všech bezpečnostních systémů v jeden kompaktní celek. Systémy musí být nastavené tak, aby uživateli usnadňovaly dodržování režimu a nijak ho neobtěžovaly.

Pokud se rozhodnete techniku instalovat, měl by být vždy zpracován bezpečnostní projekt (projektová dokumentace). I zde audity škol ukazují celou řadu instalací v rozporu s platnými ČSN a bezpečnostními pravidly. Nevhodně umístěné ovládací prvky, volně položené kabely, nevhodně zvolená technika, ochrana majetku, nikoliv osob, to jsou běžně viděná řešení.

Foto nevhodné praxe – instalace v rozporu s platnými ČSN

Principy ochrany osob dle ČSN 73 4400 řeší:

Vstupy do objektu

Všechny vstupy do objektu jsou zavřené. Dveře, které slouží jako vstup pro návštěvy, jsou vybaveny zvonkovým tablem s integrovanou kamerou pro vizuální identifikaci osob. Zaměstnanci a studenti mohou dveřmi procházet po autorizaci na čtečce ACS. Neoprávněné otevření dveří je signalizováno systémem PZTS. Na vše dohlíží bezpečnostní CCTV kamera.

Nouzové východy

Nouzové východy jsou zajištěny zámkem s certifikací pro použití na únikových cestách a opatřeny signalizací neoprávněného otevření s výstupem ideálně na dohledovou službu nebo vrátnici. Zneužití je navíc monitorováno kamerou CCTV.

Třídy a vstupy

Vstupy do tříd jsou zajištěny rychlouzavíracím zámek uzamykatelným z vnitřní části třídy. Jedná se o mechanický zámkový systém. Umožní rychlé zabarikádování například před ozbrojeným útočníkem. Systém je možné odemknout generálním klíčem.

Vrátnice

Ideálním místem pro odbavování návštěv je vrátnice. Na tomto nebo jiném místě s trvalou přítomností obsluhy bude osazena ústředna EPS, monitory pro zobrazení obrazu kamer a videotelefon pro ovládání vstupů.

Sekretariát

Videotelefon a monitoring dohledových kamer může být instalován také ve vybraných kabinetech, kancelářích a dalších prostorách. Vhodným doplňkem poplachového zabezpečovacího a tísňového systému může být tísňový hlásič pro přivolání pomoci.

Vazby na požárně-bezpečnostní řešení školského zařízení

Celá řada škol se rozhodla bezpečnost řešit způsoby, které jsou v rozporu s požární bezpečností objektu. Pokud školu stavíte, rekonstruujete, budete měnit dveře a okna a bude bezpečnost ve škole a norma brána v úvahu již na samém začátku projekčního procesu, značně usnadní implementaci a soulad všech požárních a bezpečnostních předpisů.

Ať při plánované rekonstrukci, nebo provozu stávající školy nikdy nesmí jít bezpečnostní řešení proti požárním předpisům, normám a vyhláškám.

Při plánování výstavby nebo implementace bezpečnostních opatření do stávajících objektů je nutné plně akceptovat platné požárně-bezpečnostní řešení stavby s ohledem na únikové trasy, dveře na těchto trasách a shromaždiště. Zatímco bezpečnostní specialista by rád viděl všechny dveře zavřené, požární specialista vyžaduje dveře po směru úniku vždy otevřené. O to více je nutná koordinace bezpečnostních opatření již na úrovni projektové přípravy. Řešení existují a je chybou hledat je ve chvíli, kdy hasič (HZS) neschválí kolaudaci stavby nebo napadne při kontrole bezpečnostní instalaci, protože není v souladu s platným požárně-bezpečnostním řešením.

Požární normy jsou právně vymahatelné. Řada bezpečnostních aplikací, které již školy a školská zařízení provedly, porušují tyto zákonné normy. V rámci auditů stovek školských objektů byly vidět například uzavřené (zamčené) vchody na únikových cestách. Dveře, které byly „drženy“ bezpečnostními systémy v rozporu s vyhláškou č. 23/2008, výše uvedenými požárními normami atd.

Školy riskují kontrolu Hasičského záchranného sboru a finanční postihy. Návrhu řešení bezpečnosti by vždy měl předcházet projekt a schválení HZS. Bezpečnostní řešení, které chrání vstupy do objektů, bude pravděpodobně vždy zasahovat do požárně-bezpečnostního řešení a musí ho buď plně akceptovat, nebo nechat zpracovat nové s implementovanými požadavky na bezpečnost.

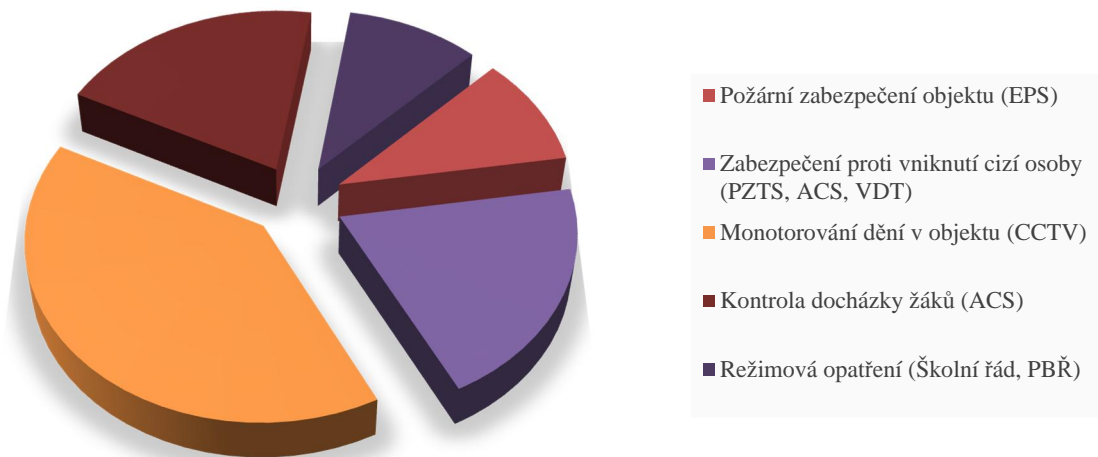
Foto nevhodného řešení z praxe

Zpětná analýza krizových událostí

Zatímco většina bezpečnostních opatření má preventivní charakter, je důležité dbát také na zpětnou analýzu mimořádných událostí. Vyhodnocení toho, proč k mimořádné události došlo, zda a jak se jí dalo zabránit, je klíčové pro budoucí krizové plánování.

Právě na poli zpětné analýzy nachází uplatnění kamerový systém. Pokud je propojen s daty přístupového, zabezpečovacího a docházkového systému, je zpětné dohledávání událostí rychlé a intuitivní. Přístup oprávněných osob ke kamerovému systému, v kombinaci s uživatelskou nadstavbou navíc umožňuje řešení problémů v reálném čase.

Bezpečnostní opatření z pohledu přínosu pro zpětnou analýzu krizových událostí

Školská zařízení z pohledu ochrany měkkých cílů

Z vývoje současných událostí je zřejmé, že teroristé a pachatelé trestných činů s cílem zviditelnit se mají čím dál větší tendenci útočit na nechráněná místa, kde se vyskytuje mnoho lidí.

Obchodní centra, hotely, stadiony, školy jsou typickým příkladem tzv. měkkých cílů. Označení je používáno pro místa s vysokou koncentrací osob (často v nahodilém složení) a nízkou úrovní zabezpečení proti násilným útokům. Je snadné do nich vstoupit, je snadné být skrytý v davu a zůstat po potřebnou dobu anonymní.

Měkkých cílů je bezpočet a bylo by naivní myslet si, že ochranu těchto cílů zajistí výhradně stát. Tento fakt zvyšuje význam bezpečnostních opatření přijímaných samotnými měkkými cíli. Bezpečnostní opatření navíc vyžadují dobrou znalost prostředí, lidí, sociálního klimatu apod.

Školy jsou v tomto ohledu velmi specifickým měkkým cílem. Vzhledem k přítomnosti dětí a jejich mimořádné zranitelnosti a současně vzhledem k hodnotě, jakou představují děti pro celou společnost, jsou útoky ve školách vnímány jako jedny z nejhorších. Incidentsy z minulosti poukazují jak na možné teroristické útoky, tak na útoky organizované samotnými žáky. Proto je u nich potřebný i specifický bezpečnostní přístup.

Přes výše popsaná negativa lze u školských zařízení nalézt také pozitivní rysy. Na obrázku níže jsou dva „měkké cíle“. Náměstí (například v době pořádání městských trhů) a škola. Dokážete, než se podíváte na další odstavec, najít alespoň pět pozitivních rysů při nastavení bezpečnosti školy?

Přes výše popsaná obecná negativa „měkkých cílů“ lze u školských zařízení nalézt také pozitivní rysy. Škola jako měkký cíl má na rozdíl od například náměstí nebo obchodních center:

- Jasně definovanou strukturu lidí (žáci, pedagogové, ostatní zaměstnanci), kteří by měli v budově školy být
- Má veškeré možnosti k tomu, aby vstup do budovy byl řízen
- Má pevně stanovený režim, díky kterému by pohyb po škole neměl být chaotický
- Má jasně ohraničený perimetr (plášť) a vstupy s jasnými pravidly
- Není otevřeným prostorem

- Každodenní kontakt s žáky umožňuje včasné rozpoznání změn v jejich chování

To vše výrazně usnadňuje zavedení preventivních opatření v podobě organizačně-režimových pravidel a navazující techniky.

Nicméně zkušenosti z auditů stovek školských zařízení ukazují, že řada škol dovoluje volný a nekontrolovaný pohyb cizích osob v areálu celé školy. Identifikace osob vstupujících do budovy je nedostatečná. I tam, kde jsou instalovány technické prostředky (například přístupový systém), je častým jevem jejich špatné využívání a degradace jejich funkce tím, že nejsou akceptována bezpečnostní pravidla chování. Dokud sami pedagogové nepřijmou za vlastní alespoň minimální standardy bezpečnosti, bude celková ochrana škol problematická.

Vyrovnaná řešení

Pokud jste dočetli brožuru celou, měli byste chápat obecné principy řešení bezpečnosti škol a jejich ochranu jako možného „měkkého cíle“. Chápat principy vedoucí k cíli bezpečné školy je základem pro správně implementovaná řešení. Vyrovnaná řešení neudělají ze škol věznice, ale ani nedovolí, aby byla škola „obchodním domem“. Významně zvýší bezpečí vám svěřených dětí jakožto nejcennějšího aktiva školy.

Asociace bezpečná škola je připravena školám s tímto procesem pomoci.

Navazující odborné publikace:

- 2. Díl - Bezpečnost školských zařízení - teorie řízení rizik ve vztahu ke školskému prostředí a jejich bezpečnostním analýzám
- 3. Díl - Bezpečnost školských zařízení - První pilíř - základní a požadované vědomosti k řízení problematiky aplikované do praxe.
- 4. Díl - Bezpečnost školských zařízení - Druhý pilíř - bezpečnostně - organizační nastavení prostředí v praxi
- 5. Díl - Bezpečnost školských zařízení - Třetí pilíř - bezpečnostní technika požadavky a instalace s ohledem na ochranu osob v praxi.